

STRUKTURY KOLEGIALNE W DIECEZJI ELBLĄSKIEJ WYMAGANE PRZEZ KODEKS PRAWA KANONICZNEGO

Słowa kluczowe: Diecezja, Kolegium, Biskup, Rada Kapłańska, Kolegium Konsultorów, Rada Ekonomiczna

Key words: Diocese, College, Bishop, the Council of Leviticus, the College of Consultants, the Council of Economic

Schlüsselworte: Diözese, College, Bishop, Rat der Priester, Konsultorenkollegium, Wirtschaftsrat

WPROWADZENIE

Sobór Watykański II pogłębił świadomość Kościoła o sobie samym jako wspólnoty Ludu Bożego i społeczności, która posiada w Kościołach partykularnych hierarchiczne organy kolegialne konsultacyjne¹. Mają one swoją podstawę w prawdzie, że wszyscy wierni powołani są do współpracy i współodpowiedzialności, stosownie do ich pozycji w Kościele. Wierni posiadają również prawo do wypowiedzania się w ważnych do Kościoła sprawach poprzez instytucje w tym celu ustanowione, a wszyscy kapłani razem z biskupami uczestniczą w jednym i tym samym kapłaństwie Chrystusa i są niezbędnymi doradcami i pomocnikami w posłudze kierowania Ludem Bożym².

Biskup diecezjalny, troszcząc się o powierzoną mu część Kościoła, wspierany jest przez organy pomocnicze, które mogą być jednoosobowe lub też kolegialne. Do jednoosobowych organów, wyposażonych we władzę zwyczajną zastępczą należą: wikariusze generalni, wikariusze biskupi, wikariusz sądowy. Organ kolegialny składa się wielu osób, które jako kolegium działają dla dobra Kościoła.

* Ks. Jarosław Janowicz, Jarnołtowo; doktorant na Wydziale Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Warszawa.

¹ J. Krukowski, *Administracja w Kościele. Zarys kościelnego prawa administracyjnego*, Lublin 1985, s. 1–16; W. Góralski, *Struktury synodalne i kolegialne według nowego Kodeksu Prawa Kanonicznego*, *StPł* 14 (1986), s. 54–86.

² J. Wroceński, *Rola i zadania prezbiterium w życiu Kościoła partykularnego*, Warszawa 1998, s. 312–314.

Kodeks Prawa Kanonicznego z 1983 roku do organów kolegialnych zalicza: synod diecezjalny (kan. 466), Radę Kapłańską (kan. 500), Kolegium Konsultorów (kan. 502), Radę Duszpasterską (kan. 511) i radę do spraw ekonomicznych (kan. 492). Ponadto biskup ma nieograniczone prawo do powoływania wielu innych konsultacyjnych organów kolegialnych, które będą odpowiedzią na bieżące potrzeby i problemy konkretnego Kościoła partykularnego³.

W relacjach pomiędzy organami kolegialnymi, a biskupem muszą być respektowane zasady wynikające z hierarchicznej struktury Kościoła. Organy kolegialne służą radą biskupowi, który winien korzystać z tej pomocy w rozpoznawaniu rzeczywistych potrzeb jego wiernych. Biskup nie może traktować tych organów jako zbędnych, a z drugiej strony nie może się nimi wyręczać w zarządzaniu diecezją. Istnieją bowiem granice pomiędzy współpracą biskupa, a konsultacyjnymi organami pomocniczymi. Przede wszystkim organy te nie mogą podejmować aktów władzy zarezerwowanych biskupowi i wszystkim zrównanym z nim w prawie. Istnieją jednakże pewne ograniczenia biskupa w jego sprawowaniu władzy wykonawczej polegające na respektowaniu kompetencji powierzonych organom konsultacyjnym na etapie poprzedzającym wydanie aktu administracyjnego. W ściśle określonych sprawach biskup jest zobowiązany do zasięgnięcia rady lub nawet uzyskania zgody organu kolegialnego, aby móc podjąć legalne działanie⁴.

Zadaniem niniejszego artykułu jest przybliżenie i scharakteryzowanie pomocniczych struktur kolegialnych w Diecezji Elbląskiej, których istnienie jest obowiązkiem nałożonym na biskupa przez prawodawcę kodeksowego. Omówione zatem zostaną: Rada Kapłańska, Kolegium Konsultorów i Rada do spraw ekonomicznych.

RADA KAPŁAŃSKA

Wprowadzenie historyczno-prawne

Rada Kapłańska jest nowym, posoborowym organem doradczym w Kościele. Jednak historia rady kapłańskiej sięga czasów Kościoła starożytnego, bowiem już w początkach chrześcijaństwa w zarządzaniu Kościołem biskup był wspomagany przez grupę prezbiterów, stanowiących jego senat⁵. Sobór Watykański II przyczynił się do odnowienia tej instytucji, która staje się wyrazem kolegialnego udziału prezbiterów w kierowaniu diecezją. Teologiczne i dogmatyczne podstawy Rady Kapłańskiej znajdziemy w kilku dokumentach soborowych takich jak: dekret „Presbyterorum Ordinis”, konstytucja „Lumen Gentium”, dekret „Christus Dominus”, dekret „Ad Gentes”⁶.

³ J. Krukowski, *Kolegialne organy konsultacyjne w Kościołach partykularnych*, w: *Struktury kolegialne w Kościele partykularnym*, Tarnów 2004, s. 24–25.

⁴ J. Krukowski, *Kolegialne organy konsultacyjne*, s. 29.

⁵ E. Górecki, *Rada kapłańska*, w: *Struktury kolegialne w Kościele partykularnym*, Tarnów 2004, s. 81–82.

⁶ J. Wroczeński, *Rola i zadania prezbiterium*, s. 282.

Kodeks Prawa Kanonicznego mówi o Radzie Kapłańskiej w siedmiu kanonach (kan. 495–501). Już w pierwszym z wymienionych kanonów obliguje biskupa do ustanowienia w diecezji tej instytucji i określa jej cele. Każda powołana Rada Kapłańska powinna przygotować swój statut zgodny ze wskazaniem Stolicy Apostolskiej i własnej Konferencji Biskupów, zatwierdzony przez biskupa diecezjalnego⁷.

Celem działania Rady Kapłańskiej jest wspieranie biskupa diecezjalnego w kierowaniu diecezją, aby pomnażać dobro pasterskie w tej części Kościoła Powszechnego jaką jest diecezja⁸. Jest to bardzo ogólne określenie, mówiące o tym, iż zakres działalności Rady Kapłańskiej jest tak szeroki, jak rozległa jest pasterska misja biskupa w swojej diecezji. W Radzie Kapłańskiej, jako instytucji wspomagającej biskupa radą, winny być rozpatrywane sprawy większej wagi, co do których biskup ma obowiązek zwrócić się do niej o wyrażenie opinii. Prawodawca nakłada na biskupa obowiązek konsultacji z Radą Kapłańską w następujących przypadkach⁹:

- przed zwołaniem synodu diecezjalnego (kan. 461 § 1),
- przed erygowaniem i znoszeniem parafii lub dokonaniem w niej poważnych zmian (kan. 515 § 2),
- przed wydaniem przepisów dotyczących przeznaczenia ofiar składanych z racji wykonywania zadań parafialnych i wynagradzania duchownych (kan. 531),
- przed wydaniem decyzji o ustanowieniu w każdej parafii rady duszpasterskiej (kan. 536 § 1),
- przy udzieleniu zezwolenia na budowę nowego kościoła (kan. 1215 § 2),
- przed wydaniem decyzji przeznaczającej kościół do użytku świeckiego (kan. 1222 § 2),
- w sytuacji nałożenia podatku diecezjalnego na prawne osoby publiczne podlegające jego jurysdykcji (kan. 1263).

Ponadto Rada Kapłańska w dwóch przypadkach posiada uprawnienie do wydania decyzji, która wiąże biskupa: gdy postanowi to prawo powszechne, lub gdy sam biskup w poszczególnych kwestiach uzna to za wskazane. Obecnie jednak *Kodeks* nie określa żadnej sytuacji, w której biskup jest zobowiązany uzyskać zgodę Rady Kapłańskiej przed podjęciem aktu prawnego.

Ponieważ Rada Kapłańska ma być organem reprezentującym całe prezbiterium Kościoła partykularnego, powinna składać się z trzech grup członków: z wyboru, z urzędu i z nominacji. W przepisach kodeksowych nie znajdziemy podanej ilości członków Rady, zaś Konferencja Episkopatu Polski doprecyzowała, iż Rada Kapłańska powinna liczyć od 15 do 40 kapłanów, z czego połowa ma pochodzić z wyboru dokonanego przez całe prezbiterium diecezji, zaś co najmniej połowa wybranych winna być proboszczami¹⁰.

Wśród członków wchodzących z urzędu w skład Rady Kapłańskiej, zgodnie z Listem Okólnym *Presbyteri Sacra* nr 7, winni znaleźć się: biskupi pomocniczy, wikariusze generalni i biskupi, wikariusz sądowy, rektor seminarium duchownego,

⁷ Konferencja Episkopatu Polski, *Postanowienia w sprawie Rad Kapłańskich i Kolegium Konsultatorów* z dnia 21.03.1985.

⁸ Por. *KPK* 1983, Kan. 495.

⁹ M. Sitarz, *Organy Kolegialne w Kościele partykularnym*, s. 129–130.

¹⁰ E. Górecki, *Rada Kapłańska*, s. 86.

kanclerz kurii i ekonom diecezjalny. Skład osobowy tej części Rady Kapłańskiej powinien być określony także w statucie rady i odzwierciedlać strukturę wewnętrzną organizacji danej diecezji. Jeżeli biskup diecezjalny uzna to za stosowne, może w sposób nieskrępowany mianować członków Rady Kapłańskiej, których prezbiterium nie wybrało, a nie pełnią oni funkcji w diecezji, dzięki którym weszliby do Rady z urzędu. W grupie tej znajdują się zazwyczaj kapłani specjalizujący się w różnych dziedzinach duszpasterstwa, którzy swoją wiedzą i doświadczeniem mogą owocnie wspierać prace Rady Kapłańskiej¹¹.

W myśl kanonu 498 *KPK* czynny i bierny głos wyborczy posiadają:

- wszyscy kapłani diecezjalni inkardynowani do diecezji,
- kapłani diecezjalni nie inkardynowani do diecezji, którzy przebywając na terenie diecezji wykonują dla jej dobra jakiś obowiązek,
- kapłani członkowie jakiegoś instytutu zakonnego lub stowarzyszenia życia apostołskiego, którzy przebywając na terenie diecezji wykonują dla jej dobra jakiś obowiązek,
- inni kapłani, którzy posiadają w diecezji zamieszkanie stałe lub tymczasowe.

Dbając o jak najbardziej reprezentatywny charakter rady kapłańskiej, kanon 499 *KPK* mówi, aby powoływać do niej takich członków, którzy będą odzwierciedlać różne rodzaje posług oraz przynależność do różnych regionów duszpasterskich w diecezji. Powołanie konkretnego kapłana na członka Rady Kapłańskiej winno wynikać z założenia, że jest on w stanie aktywnie reprezentować ogół duchowieństwa diecezji, a poprzez swoją reprezentację przyczyniać się do jej dobra.

Przepisy kodeksowe mówią o potrzebie przynajmniej częściowego odnawiania składu Rady Kapłańskiej co pięć lat. Uregulowania dotyczące czasu trwania kadencji członków Rady z wyboru i z nominacji winny być określone także w statucie Rady. Członkowie Rady wchodzący w jej skład z urzędu pełnią w niej funkcję tak długo, jak piastują swój urząd w diecezji. Wprowadzenie kadencyjności gwarantuje ciągłość i rotacyjność tej instytucji, umożliwiając jej sprawne funkcjonowanie¹². Wymiana poszczególnych członków Rady ubogaca ją i stwarza okazję do uczestnictwa w wykonywaniu władzy większej liczbie kapłanów. Decyzją polskich biskupów ustępujący członek Rady Kapłańskiej może być wybrany lub mianowany ponownie, lecz nie powinien pozostawać w niej bez przerwy dłużej niż dwie kadencje. W przypadku śmierci członka rady, niemożności wykonywania funkcji w Radzie, lub złożenia rezygnacji, skład Rady Kapłańskiej winien być uzupełniony. Na skutek wygaśnięcia kadencji, a także w sytuacji *sede vacante* Rada Kapłańska zostaje rozwiązana z mocy samego prawa¹³. Biskup diecezjalny może również sam rozwiązać Radę w trakcie trwania jej kadencji, gdy uzna, że Rada nie wypełnia zadań powierzonych jej dla dobra diecezji. W takim przypadku prawodawca poleca biskupowi konsultację z metropolitą, a gdyby chodziło o metropolię – z biskupem sufraganiem najstarszym promocją¹⁴.

¹¹ J. Wroceński, *Rola i zadania prezbiterium...*, s. 321–322.

¹² M. Sitarz, *Organy kolegialne w Kościele partykularnym*, s. 132.

¹³ M. Fąka, *Rada Kapłańska nowym senatem biskupa diecezjalnego*, *PK* 21 (1978), nr 3–4, s. 58.

¹⁴ E. Górecki, *Rada Kapłańska*, s. 90.

Skład osobowy

Rada Kapłańska pierwszej kadencji w Diecezji Elbląskiej została powołana w dniu 7 czerwca 1992 roku na okres pięciu lat dekretem Biskupa Elbląskiego. Akt powołania Rady został poprzedzony wyborami kandydatów, które zostały przeprowadzone w dwóch etapach. W pierwszym etapie wszyscy uprawnieni kapłani wybierali swoich kandydatów w ramach poszczególnych dekanatów, którzy byli reprezentantami tych mniejszych struktur administracyjnych diecezji. Z każdego dekanatu wybierano jednego proboszcza i jednego wikariusza. W dniu 30 maja 1992 roku spośród reprezentantów dekanatów, w drodze wyborów, wyłoniono następujących członków Rady, księży: Stanisława Błaszковского, Wojciecha Borowskiego, Janusza Kiliana, Kazimierza Lenarta, Tadeusza Murawskiego, Stanisława Mrozika, Ryszarda Szramkę, Leszka Wojtasa, Tomasza Bieleckiego, Andrzeja Kilanowskiego, Sławomira Małkowskiego, Jacka Neumanna.

Z urzędu, w skład Rady Kapłańskiej pierwszej kadencji weszli: Wikariusze generalni – Biskup Józef Wysocki oraz ks. Mieczysław Józefczyk, Wikariusz sądowy – ks. Walenty Szymański, Rektor Wyższego Seminarium Duchownego – ks. Stefan Ewertowski.

Trzecią grupę kapłanów, którzy weszli w skład Rady Kapłańskiej pierwszej kadencji z nominacji Biskupa Elbląskiego, stanowili księża: Czesław Drężek, o. Tadeusz Dzwonkowski OFM, Stanisław Gruca, Antoni Kurowski, Jan Oleksy, Edward Rysztowski, Kazimierz Wasielewski, Jan Wiśniewski¹⁵.

Radę Kapłańską drugiej kadencji Biskup Elbląski powołał dekretem z dnia 20 grudnia 1997 roku¹⁶. Mechanizm wyłonienia członków Rady pochodzących z wolnego wyboru działał na tej samej zasadzie, jaka obowiązywała w pierwszej kadencji. Tak więc w skład rady z wolnego wyboru wchodził księża: Tomasz Browarek, Tomasz Gańko, Mirosław Masztalerek, Józef Miciński, Jerzy Pawelczyk, Kazimierz Pączkowski, Jarosław Plis, Ryszard Półtorak, Krzysztof Stasal, Marek Witkowski, Wojciech Zwolicki.

Do Rady Kapłańskiej drugiej kadencji z urzędu wchodził: Biskup Józef Wysocki, księża: Mieczysław Józefczyk, Walenty Szymański, Stefan Ewertowski.

W skład Rady Biskup Elbląski włączył z nominacji księży: Zdzisława Biega, Stanisława Błaszковского, Wojciecha Kruka, Jana Oleksego, Edwarda Rysztowskiego, Bronisława Trzcńskiego, Jana Wiśniewskiego.

Trzecia kadencja Rady Kapłańskiej rozpoczęła się dopiero 1 lutego 2005 roku¹⁷, a więc po dwóch latach od zakończenia poprzedniej kadencji. Było to wynikiem sytuacji, w której dotychczasowy Biskup Elbląski Andrzej Śliwiński został zawieszony w czynnościach ordynariusza diecezji, a nowomianowany biskup Jan Styrna nie podjął żadnych kroków dla zachowania ciągłości funkcjonowania Rady Kapłańskiej w diecezji. Członkami z wolnego wyboru zostali księża: Jerzy Brzeszczyński, Janusz Kawęcki, Janusz Kilian, Aleksander Lewandowski, Mirosław Masztalerek,

¹⁵ AKDE RK 1, s. 11, poz. 8.

¹⁶ *Diecezja Elbląska. Spis parafii i duchowieństwa 2003*, red. Z. Szafranski, Elbląg 2003, s. 33.

¹⁷ *Institucje i duchowieństwo Diecezji Elbląskiej 2006*, red. Z. Bieg, Elbląg 2006, s. 50.

Dariusz Morawski, Maciej Nowak, Dariusz Polak, Ryszard Półtorak, Edward Rysz-towski, Wojciech Skibicki, Zbigniew Szafranski.

W składzie Rady znaleźli się także kapłani z urzędu: Biskup Józef Wysocki, księży: Zdzisław Bieg, Stanisław Błaszowski, Grzegorz Puchalski, Walenty Szymański.

Z inicjatywy Biskupa Elbląskiego do Rady weszli księża: Tomasz Baliński, Czesław Drężek, Ireneusz Glegociński, Marek Karczewski, Władysław Ostrowski, Jerzy Pawelczyk.

Po śmierci ks. Ireneusza Glegocińskiego w 2007 roku, w jego miejsce do Rady został mianowany ks. Józef Miciński¹⁸.

Rada Kapłańska czwartej kadencji rozpoczęła swoje urzędowanie 10 maja 2010 roku. W jej składzie znaleźli się członkowie z wolnego wyboru, księży: Dariusz Juszcak, Jarosław Kielb, Andrzej Kilanowski, Janusz Kilian, Andrzej Klukowski, Józef Miciński, Leszek Mizalewski, Sławomir Pokorniecki, Jan Sindrewicz, Tomasz Wiczorek, Marek Witkowski, Marek Żmudziński.

Kapłani należący do Rady z racji pełnionego urzędu to: Biskup Józef Wysocki – Wikariusz Generalny, księży: Zdzisław Bieg – Kanclerz Kurii, Stanisław Błaszowski – Ekonom diecezjalny, Grzegorz Puchalski – Rektor WSD DE, Andrzej Kłódka – Wikariusz Sądowy.

Wśród kapłanów mianowanych przez Biskupa Elbląskiego w składzie Rady znaleźli się księży: Mieczysław Adamczyk, Andrzej Lietz, Marian Pastuszko, Krzysztof Pleskot, Sebastian Rozumek, Ryszard Szramka, Mieczysław Tylutki SDS¹⁹.

Na skutek wakansu stolicy biskupiej w 2014 roku mandat Rady Kapłańskiej wygasł. Nowy Biskup Elbląski Jacek Jezierski 14 lipca 2014 roku zarządził wybory do nowej Rady Kapłańskiej – piątej kadencji. Spotkanie wyborcze odbyło się 4 października 2014 roku, które wyłoniło następujących członków, księży: Wojciech Skibicki, Andrzej Kilanowski, Sławomir Małkowski, Dariusz Juszcak, Aleksander Lewandowski, Dariusz Polak, Krzysztof Stasal, Przemysław Demski, Piotr Fiałek, Krzysztof Pleskot, Jarosław Kielb, Marek Witkowski.

Kapłani wchodzący z urzędu: Bp Józef Wysocki – Biskup Pomocniczy, księży: Zdzisław Bieg – Moderator Kurii, Stanisław Błaszowski – Ekonom Diecezji, Grzegorz Puchalski – Rektor WSD DE, Andrzej Kłódka – Wikariusz sądowy, Grzegorz Królikowski – Dyrektor Wydziału Duszpasterskiego.

Kapłani nominowani do rady przez biskupa, księży: Jan Wiśniewski, Stefan Ewertowski, Walenty Szymański, Ryszard Milewski, Dariusz Kułakowski, Andrzej Domoń, Piotr Wiśniewski CSsR.

Analizując składy osobowe Rady Kapłańskiej na przestrzeni ponad 20 lat funkcjonowania Diecezji Elbląskiej należy stwierdzić, że brak jest ciągłości pomiędzy poszczególnymi kadencjami rady. Ponieważ Rada Kapłańska jest wybierana na okres 5 lat, po upływie tego czasu następuje wakat. I tak: po pierwszej kadencji okres wakatu wyniósł prawie 6 miesięcy, po drugiej – ponad 2 lata; po trzeciej – ponad 2 miesiące. Pomiędzy czwartą i piątą kadencją zachowana jest ciągłość.

¹⁸ *Institucje i duchowieństwo Diecezji Elbląskiej 2008*, red. Z. Bieg, Elbląg 2008, s. 49.

¹⁹ *Institucje i duchowieństwo Diecezji Elbląskiej 2012*, red. Z. Bieg, Elbląg 2012, s. 43.

Posiedzenia Rady Kapłańskiej Diecezji Elbląskiej odbywały się niezwykle rzadko – w ostatniej dekadzie rada spotkała się tylko raz w każdej kadencji, w dniu wyborów i ukonstytuowania się tego gremium. Dowodzi to marginalizacji tej struktury kolegialnej. Pozostaje jednak nadzieja na właściwe wykorzystanie Rady Kapłańskiej i nadanie jej stosownego miejsca i znaczenia w administrowaniu diecezją. Nadzieję tę rozbudza biskup Jacek Jezierski, który z Radą Kapłańską piątej kadencji spotkał się już kilka razy dla omówienia istotnych problemów w diecezji i zapowiada dalszą intensywną współpracę polegającą na wsłuchiwaniu się w głos duchowieństwa Diecezji Elbląskiej.

KOLEGIUM KONSULTORÓW

Wprowadzenie historyczno-prawne

Najmłodszym organem kolegialnym w ramach Kościoła partykularnego jest Kolegium Konsultorów, wprowadzone na mocy *Kodeksu Prawa Kanonicznego* z 1983 roku. W pracach nad rewizją *KPK* uznano potrzebę powołania nowego organu, który byłby mniej liczny od rady kapłańskiej, aby zapewnić większą operatywność zarządu diecezją przez biskupa w sytuacji *sede plena*, a także by zapewnić stabilność w diecezji w sytuacjach nadzwyczajnych: *sede vacante* i *sede impedita*²⁰.

Bezpośrednim poprzednikiem Kolegium Konsultorów był Zespół Konsultorów, o którym mówi *KPK* 1917, jednakże mógł on być ustanowiony tylko w drodze wyjątku w tej diecezji, w której pojawiły się trudności z ustanowieniem lub restytuowaniem kapituły katedralnej²¹. W nowym *Kodeksie* z 1983 roku kanon 502 wyraźnie stanowi, iż w każdej diecezji musi istnieć Kolegium Konsultorów, wypełniające zadania określone w prawie powszechnym.

W postanowieniach kodeksowych prawodawca stwierdza, że członkiem Kolegium Konsultorów może być ten, kto jest jednocześnie kapłanem i członkiem Rady Kapłańskiej. Może to być kapłan diecezjalny lub kapłan zakonny, czyli członek instytutu życia konsekrowanego albo stowarzyszenia życia apostołskiego prowadzącego działalność duszpasterską na terenie diecezji. Gdyby biskup diecezjalny mianował do grona Kolegium Konsultorów kapłana nie będącego członkiem Rady Kapłańskiej, nominacja taka byłaby nieważna²².

Kolegium Konsultorów, to organ kolegialny, który cieszy się stałością. *Kodeks* wyznacza granice minimalnej i maksymalnej ilości członków kolegium, w skład którego winno wchodzić od 6 do 12 członków²³. Dekret biskupa ustanawiający ten organ powinien dokładnie określić ilość członków, z zachowaniem limitów prawa powszechnego. Kadencja Kolegium Konsultorów trwa 5 lat. Na biskupie spoczy-

²⁰ J. Krukowski, *Kolegium Konsultorów, Struktura i Kompetencje*, w: *Struktury kolegialne w Kościele partykularnym*, Tarnów 2004, s. 95.

²¹ *KPK* 1917, kan. 423, M. Sitarz, *Kolegium Konsultorów*, Lublin 1999, s. 32.

²² J. Wroceński, *Rola i zadania prezbiterium*, s. 333–334.

²³ *KPK* 1983, kan. 502 § 1.

wa więc obowiązek uzupełniania składu kolegium, jeśli w czasie trwania kadencji liczba konsultorów zmniejszy się poniżej kodeksowego minimum. Nominacja na członka Kolegium Konsultorów dokonana w czasie trwania kadencji, nie może przekraczać terminu *ad quem*, czyli czasu upływu kadencji²⁴.

Gdyby, pomimo upływu pięcioletniej kadencji, biskup nie mianował nowych członków, to Kolegium Konsultorów nadal wypełnia swoje zadania, aż do ukonstytuowania się nowego kolegium. Taka sytuacja może mieć miejsce w sytuacjach nadzwyczajnych, gdy stolica biskupa zawakuje, albo gdy biskupa dotyka przeszkoda w sprawowaniu swojego urzędu. To uprawnienie Kolegium Konsultorów odzwierciedla stałość tego organu.

W sytuacji *sede plena*, a więc w zwyczajnych warunkach funkcjonowania diecezji, przewodniczącym Kolegium Konsultorów jest biskup diecezjalny. Do jego kompetencji należy: zwołanie posiedzenia kolegium, ustalenie przedmiotu i programu obrad, przewodniczenie obradom i ewentualna promulgacja postanowień²⁵. Działania Kolegium Konsultorów w zwyczajnych warunkach polegają na: udzieleniu biskupowi rady lub wyrażeniu zgody na podjęcie określonych aktów administracyjnych, zastępowanie rady kapłańskiej w wyjątkowej sytuacji, asystowanie przy objęciu urzędu przez biskupa koadiutora lub biskupa pomocniczego.

Biskup diecezjalny jest zobowiązany do uzyskania zgody Kolegium Konsultorów na podjęcie tych aktów, które dotyczą nadzwyczajnego administrowania majątkiem kościelnym, a więc na alienację dóbr kościelnych lub na jakąkolwiek transakcję, na skutek której majątek kościelnej osoby prawnej może znaleźć się w gorszej sytuacji²⁶. W 2007 roku Konferencja Episkopatu Polski wydała dekret określający sumę minimalną alienacji 100.000 euro, powyżej której biskup diecezjalny musi uzyskać zgodę Kolegium Konsultorów. Przekroczenie kwoty maksymalnej alienacji 1.000.000 euro powoduje konieczność odniesienia się do Stolicy Apostolskiej, aby dokonać ważnego aktu administracyjnego.

Jednym z istotnych zadań Kolegium Konsultorów jest udzielanie rady biskupowi diecezjalnemu, który w określonych sprawach jest przez prawo zobowiązany do zasięgnięcia rady tegoż kolegium. Dzieje się to w trzech przypadkach:

- przed ustanowieniem ekonoma diecezjalnego (kan. 494 § 1),
- przed usunięciem ekonoma diecezjalnego z urzędu (kan. 494 § 2),
- przed podjęciem aktu zarządzania o większym znaczeniu ze względu na stan materialny diecezji (kan. 1277).

Fakt zasięgnięcia tego rodzaju opinii należy odpowiednio udokumentować²⁷. Jednakże opinia Kolegium Konsultorów w danej sprawie nie ma mocy wiążącej biskupa do podjęcia określonych aktów zgodnych z radą Kolegium.

W sytuacji *sede impedita* przewodniczącym Kolegium jest biskup koadiutor lub ten, kto zostaje tymczasowym rządcą diecezji. Wówczas członkowie Kolegium re-

²⁴ J. Krukowski, *Kolegium Konsultorów. Nowy organ władzy w strukturze Kościoła partykularnego*, SSan 5 (1985–1989), s. 19–30.

²⁵ M. Sitarz, *Kolegium Konsultorów w Kodeksie Prawa Kanonicznego 1983 i w partykularnym prawie polskim*, Lublin 1999, s. 90.

²⁶ KPK 1983, kan. 1295.

²⁷ J. Krukowski, *Kolegium Konsultorów. Struktura i kompetencje*, s. 103.

alizują swoją funkcję doradczą, przejmują zadania zawieszonyj w działaniu Rady Kapłańskiej, przyjmują rezygnację z urzędu rządcy diecezji oraz asystują przy objęciu urzędu biskupa koadiutora lub biskupa pomocniczego.

W sytuacji *sede vacante* do zadań Kolegium Konsultorów należy spełnienie dwóch obowiązków: powiadomienie Stolicy Apostolskiej o śmierci biskupa oraz podjęcie funkcji zarządcy diecezji i dokonanie wyboru jej tymczasowego administratora. W ramach zarządu diecezją kolegium przyjmuje wyznaczenie wiary od obejmującego urząd administratora diecezji, służy radą i wyraża zgodę na określone prawem decyzje administratora, przyjmuje nominacyjne listy apostolskie jako świadek kwalifikowany kanonicznego objęcia urzędu biskupa, spełnia funkcje Rady Kapłańskiej do czasu utworzenia nowej, w przypadku mianowania biskupa diecezjalnego lub biskupa koadiutora legat papieski podczas przeprowadzania badania kanonicznego kandydata wysłuchuje opinii niektórych członków Kolegium Konsultorów²⁸.

Każda decyzja, jaką podejmuje Kolegium Konsultorów, dokonuje się kolegialnie, zwyczajną większością głosów.

Skład osobowy

Kolegium Konsultorów pierwszej kadencji w Diecezji Elbląskiej zostało powołane dekretem z dnia 3 września 1992 roku²⁹ i składało się z siedmiu konsultorów. W jego składzie znaleźli się: Biskup Józef Wysocki – wikariusz generalny, księży: Mieczysław Józefczyk – wikariusz generalny, Jan Wiśniewski – kanclerz kurii, Walenty Szymański – wikariusz sądowy, Stanisław Błaszowski, Antoni Kurowski, Czesław Drężek.

W dniu 2 września 1997 roku pięcioletnia kadencja kolegium wygasła, jednak gremium to, w myśl postanowień kanonu 502 § 1 *KPK* 1983, działało nadal i sprawowało swój urząd do końca roku kalendarzowego.

Druga kadencja Kolegium Konsultorów rozpoczęła się 1 stycznia 1998 roku. Na pięcioletni urząd biskup powołał następujących członków³⁰: Biskup Józef Wysocki – wikariusz generalny, księży: Mieczysław Józefczyk – wikariusz generalny, Walenty Szymański – wikariusz sądowy, Zdzisław Bieg – kanclerz kurii, Stanisław Błaszowski – ekonom diecezjalny, Stefan Ewertowski – rektor Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Elbląskiej, Jan Wiśniewski.

Kolegium Konsultorów w trzeciej kadencji ukonstytuowało się 1 lutego 2003 roku. Członkowie Kolegium zostali mianowani na pięcioletnią kadencję: Biskup Józef Wysocki – wikariusz generalny, księży: Mieczysław Józefczyk – wikariusz generalny, Walenty Szymański – wikariusz sądowy, Zdzisław Bieg – kanclerz kurii, Stanisław Błaszowski – ekonom diecezjalny, Stefan Ewertowski – rektor Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Elbląskiej, Jan Czajkowski, Jan Oleksy.

Czwarta kadencja Kolegium Konsultorów rozpoczęła się dokładnie po upływie 5 lat od powołania poprzedniej, 1 lutego 2008 roku. Skład Kolegium został

²⁸ M. Sitarz, *Organy kolegialne w Kościele partykularnym*, s. 140.

²⁹ AKDE, Kurenda Kurii Diecezjalnej Elbląskiej (dalej KKDE) 1 (1992), s. 73, poz. 75.

³⁰ *Spis parafii i duchowieństwa Diecezji Elbląskiej 2003*, s. 32.

zmodyfikowany w stosunku do poprzednich³¹: Biskup Józef Wysocki – wikariusz generalny, księży: Zdzisław Bieg – kanclerz kurii, Stanisław Błaszczkowski – ekonom diecezjalny, Grzegorz Puchalski – rektor Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Elbląskiej, Józef Miciński, Dariusz Morawski, Edward Rysztowski.

Z chwilą zakończenia czwartej kadencji działalności Kolegium Konsultorów w dniu 31 stycznia 2013 roku nie powołano nowego składu tego gremium. Rok 2014 przyniósł zmianę na stanowisku biskupa diecezjalnego w Elblągu, w wyniku czego dotychczasowe Kolegium Konsultorów utracił swój mandat, a nowy pasterz diecezji bp Jacek Jezierski z dniem 16 października 2014 roku powołał nowy skład kolegium (piątej kadencji): Bp Józef Wysocki, księży: Jan Wiśniewski, Stefan Ewertowski, Zdzisław Bieg, Walenty Szymański, Stanisław Błaszczkowski, Andrzej Kilanowski, Grzegorz Puchalski, Wojciech Skibicki³².

Z analizy składów osobowych poszczególnych kadencji wynika, że Kolegium Konsultorów Diecezji Elbląskiej liczyło zawsze 7–9 kapłanów, wśród których stałymi członkami, z racji pełnionej funkcji, byli wikariusze generalni, kanclerz kurii oraz rektor Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Elbląskiej. Na przestrzeni ponad dwóch dekad istnienia Diecezji Elbląskiej kolegium odbyło zaledwie kilka spotkań. W ostatnim dziesięcioleciu zebrało się tylko raz – w momencie wprowadzenia na urząd nowego biskupa diecezji Jacka Jezierskiego. Brak zainteresowania włączeniem organów kolegialnych w decyzyjność w istotnych sprawach administrowania diecezją, a także nadanie im znikomego znaczenia spowodowanego zaniechaniem jakichkolwiek konsultacji w ważnych dla diecezji kwestiach, spowodowało, iż Kolegium Konsultorów w Diecezji Elbląskiej funkcjonowało w większości swoich kadencji jako instytucja fasadowa.

RADA DO SPRAW EKONOMICZNYCH

Kompetencje Rady do spraw ekonomicznych

Kodeks Prawa Kanonicznego z 1983 roku poświęca zagadnieniu Rady do spraw ekonomicznych trzy kanony (492–494) i nadaje jej kompetencje podobne do tych, które w *KPK* 1917 miała rada administracyjna. Prawodawca zobowiązuje biskupa diecezjalnego do powołania tej rady oraz do przewodniczenia jej osobiście lub przez delegata³³. Zwolywanie posiedzeń, ustalanie czasu, miejsca i porządku obrad spoczywa na biskupie. Jednakże nie bierze on udziału w głosowaniu.

Prawodawca kodeksowy postanawia, iż w składzie Rady winno być przynajmniej trzech członków, wybranych spośród duchowieństwa lub wiernych świeckich, spełniających określone wymogi:

- pozostawanie we wspólnocie Kościoła (kan. 149 § 1),

³¹ *Instytucje i duchowieństwo Diecezji Elbląskiej 2009*, red. Z. Bieg, Elbląg 2009, s. 47.

³² *EWD* nr 53, Elbląg 2014, s. 116.

³³ L. Adamowicz, *Władza biskupa diecezjalnego w odniesieniu do majątku kościelnego*, w: *Biskup pasterz diecezji*, red. P. Majer, Kraków 2003, s. 128.

- prawość życia,
- biegłość w sprawach ekonomicznych i dobra znajomość prawa cywilnego,
- brak pokrewieństwa lub powinowactwa z biskupem diecezjalnym, aż do czwartego stopnia (kan. 492 § 3).

Ostatni wymóg ma służyć zapobieżeniu nepotyzmowi³⁴. Pisemnej nominacji na członka rady dokonuje biskup diecezjalny. Kadencja Rady trwa pięć lat, przy czym można tych samych członków Rady mianować na kolejne kadencje.

Wśród zadań Rady do spraw ekonomicznych jest fachowa ocena ekonomicznej sytuacji w diecezji, biorąc pod uwagę wszystkie jej aspekty. Ponadto organ ten służy biskupowi Radą w sprawach aktualnego prawidłowego zarządzania dobrami, jak również przedstawianie wizji perspektyw ekonomicznych diecezji w przyszłości. Rada przygotowuje każdego roku budżet diecezji oraz zatwierdza bilans przychodów i rozchodów³⁵.

Biskup diecezjalny potrzebuje zgody Rady do spraw ekonomicznych w następujących sytuacjach:

- przed podjęciem aktów przekraczających granice zwykłej administracji diecezją (kan. 1277),
- przed dokonaniem alienacji (kan. 1310 § 2),
- przed zezwoleniem na dokonanie przez kościelną osobę prawną transakcji, której skutkiem jest pogorszenie jej sytuacji materialnej (kan. 1295).

Istnieją również sytuacje, w których biskup jest zobowiązany do wysłuchania opinii Rady przed podjęciem ostatecznej decyzji:

- mianowanie i usuwanie ekonoma diecezjalnego (kan. 494 § 1),
- nałożenie na wiernych jakiegoś zobowiązania materialnego (kan. 1263),
- dokonanie aktu administracyjnego o większym znaczeniu (kan. 1277),
- określenie działań przekraczających granicę zwykłego zarządu (kan. 1281 § 2),
- przyjęcie corocznych sprawozdań z zarządu poszczególnych dóbr kościelnych (kan. 1287),
- zabezpieczenie i ulokowanie dóbr ruchomych i środków pieniężnych, uzyskanych tytułem dotacji (kan. 1305),
- zmniejszenie zobowiązań pochodzących z rozporządzeń wiernych na cele pobożne (kan. 1310 § 3).

Skład osobowy

Wbrew przepisom prawa kanonicznego Diecezja Elbląska funkcjonowała przez trzy lata bez powołanej Rady Ekonomicznej. W początkach organizacji diecezji Biskup Elbląski powierzył prowadzenie spraw finansowych ekonomowi diecezji ks. Janowi Halberdzie, który jednoosobowo podejmował wszystkie decyzje. Okazało się to bardzo nieroztropne i niekorzystne, gdyż ekonom w tym czasie podjął wiele ryzykownych transakcji finansowych, przez które diecezja zna-

³⁴ T. Pieronek, *Zarządzanie dobrami materialnymi Kościoła partykularnego*, w: *Struktura i zadania kurii diecezjalnej*, red. J. Krukowski, K. Warchałowski, Warszawa 2003, s. 31.

³⁵ M. Sitarz, *Kompetencje organów kolegialnych w Kościele partykularnym*, s. 64.

laża się w niemałych kłopotach prawnych. Po odwołaniu ks. Halberdy z funkcji ekonoma, 1 lipca 1995 roku urząd ten powierzył ks. Zdzisławowi Ossowskiemu, powołując jednocześnie do istnienia Radę do spraw ekonomicznych, która miała współdziałać z ekonomem w prowadzeniu spraw finansowych diecezji. W skład Rady weszli księża³⁶: Mieczysław Józefczyk – przewodniczący, Stanisław Biały, Zbigniew Bieg, Stanisław Błaszkowski, Leon Tomecki, Adam Śniechowski oraz mec. Andrzej Cejrowski.

Dnia 30 października 1997 roku biskup powołał nowego ekonoma ks. Stanisława Błaszkovskiego i nową Radę ekonomiczną³⁷, do której w trzyletniej kadencji należeli księża: Zdzisław Bieg – przewodniczący, Stefan Ewertowski, Marian Florek, Stanisław Gruca, Zbigniew Kulesz, Walenty Szymański i mec. Andrzej Cejrowski.

Po upływie trzech lat, 14.11.2000 roku została powołana nowa rada ekonomiczna w zmniejszonym osobowo składzie księża: Zdzisław Bieg – przewodniczący, Wojciech Borowski, Jerzy Pawelczyk, Walenty Szymański.

Na skutek zmiany personalnej na urządzie biskupa diecezjalnego w 2003 roku, trzyletnia kadencja rady ekonomicznej dobiegła końca, a nowo mianowany biskup czekał z decyzją powołania nowej Rady do 1 lutego 2005 roku³⁸. Na pięcioletnią kadencję powołano członków, księży: Zdzisław Bieg – przewodniczący, Edward Rysztowski, Jan Solis, Walenty Szymański, Marian Żbikowski.

Dnia 15 lutego 2010 roku Biskup Elbląski Jan Styryna mianował nowych członków Rady ekonomicznej na kolejne pięć lat³⁹, powierzając im troskę o sprawy materialne Diecezji Elbląskiej księża: Zdzisław Bieg – przewodniczący, Mieczysław Adamczyk, Dariusz Juszcak, Ignacy Najmowicz, Dariusz Paszkowski, Andrzej Starczewski.

Wraz z nominacją nowego pasterza diecezji bp. Jacka Jezierskiego w 2014 roku kadencja poprzedniej Rady do spraw ekonomicznych dobiegła końca. Na podstawie przepisów kodeksowych, z dniem 1 lipca 2014 roku, biskup mianował na okres pięciu lat nową Radę, w skład której weszli księża⁴⁰: Zdzisław Bieg, Walenty Szymański, Ignacy Najmowicz, Mieczysław Adamczyk, Zbigniew Ciapała, Wojciech Borowski, Grzegorz Puchalski, Dariusz Juszcak, Dariusz Paszkowski, Andrzej Starczewski.

Analizując składy i działalność Rady do spraw ekonomicznych należy stwierdzić, że na przestrzeni ponad dwóch dekad funkcjonowania Diecezji Elbląskiej pojawiają się liczne luki w ciągłości funkcjonowania Rady. Pomimo licznych uprawnień i zadań jakie prawodawca kodeksowy powierza Radzie do spraw ekonomicznych, gremium to zbierało się i decydowało o niewielkiej ilości spraw i przedsięwzięć podejmowanych w diecezji. Licznie nowelizowane dekryty ekonomiczne świadczą o dużej aktywności ekonoma diecezji, zaś marginalizują tę strukturę kolegiąlną.

³⁶ AKDE, KKDE 5 (1996), s. 10, poz. 18.

³⁷ AKDE, Dekrety Biskupa Elbląskiego nr 369/1997 z dnia 30 października 1997 roku.

³⁸ *Spis parafii i duchowieństwa Diecezji Elbląskiej 2005*, red. Z. Bieg, Elbląg 2005, s. 42.

³⁹ *Institucje i duchowieństwo Diecezji Elbląskiej 2010*, red. Z. Bieg, Elbląg 2010, s. 49.

⁴⁰ *EWD* nr 53, s. 103.

PODSUMOWANIE

Kolegialne organy konsultacyjne w Kościele partykularnym są instytucjami, które mają wspomagać biskupa w sprawowaniu władzy administracyjnej. Organom tym można przypisać trzy rodzaje kompetencji:

- fakultatywne na mocy prawa diecezjalnego, gdy biskup ma pełną swobodę przy podejmowaniu decyzji, ale z własnej inicjatywy zasięga opinii organu konsultacyjnego;
- fakultatywne na mocy prawa powszechnego, gdy biskup jest zobligowany prawem powszechnym do konsultacji swej decyzji z organem kolegialnym, chociaż jego rady nie musi respektować;
- obligatoryjne, gdy biskup jest zobowiązany przez prawo powszechne uzyskać zgodę organu konsultacyjnego, by podjąć ważny akt administracyjny.

W Diecezji Elbląskiej funkcjonują wszystkie organy kolegialne, które wymaga prawodawca kodeksowy. Są to: Rada Kapłańska, Kolegium Konsultatorów i Rada do spraw ekonomicznych. Wszystkie organy kolegialne funkcjonują w systemie kadencyjnym, co jest gwarantem wymienności członków i daje możliwość świeżego spojrzenia na problemy i wyzwania, przed którymi stoi diecezja.

Opisane kolegia stanowią w diecezji ważne ogniwo łączące biskupa diecezjalnego z całością prezbiterium oraz wiernymi świeckimi, dla wspólnego budowania Chrystusowego Kościoła.

**COLLEGIAL STRUCTURES IN THE DIOCESE IN ELBLĄG
REQUIRED BY THE CODE OF CANON LAW**

SUMMARY

The diocesan Bishop, taking care of part of the Church entrusted to him, is supported by subsidiary bodies, which may be single or collective. To a single organ, equipped with ordinary vicarious power are: general vicars, curates bishops, judicial vicar. A collegial body composed of many people as a college work for the good of the Church.

The purpose of this paper is to present the collegial structures in the diocese, where there is an obligation on the bishop by the legislature dipped. Therefore discussed are: the Council of Priests, the College of Consultants and the Council on financial matters.

All of the colleges in the diocese are an important link between the diocesan bishop of the whole presbytery and the laity, for the joint development of the Church of Christ.

**KOLLEGIALE STRUKTUREN IN DER DIÖZESE IN ELBLĄG
VON DER CODEX
DES KANONISCHEN RECHTES ERFORDERLICH**

ZUSAMMENFASSUNG

Der Diözesanbischof, kümmert sich ein Teil der ihm anvertrauten Kirche, wird von Hilfsorgane, die einzeln oder gemeinsam sein kann, unterstützt. Um einem einzigen Organ, mit einfachen Erfüllungsleistung ausgestattet sind: general Vikar, Bischöfe Vikar, Gerichtsvikar. Ein Kollegium von vielen Menschen zusammengesetzt, wie ein College-Arbeit für das Wohl der Kirche.

Das Ziel dieser Arbeit ist es, die kollegiale Strukturen in der Diözese, wo gibt es die Verpflichtung des Bischofs vom Gesetzgeber eingetaucht zu präsentieren. Daher diskutiert werden: Rat der Priester, das Konsultorenkollegium und der Rat in finanziellen Fragen.

Alle Schulen in der Diözese sind ein wichtiges Bindeglied zwischen dem Diözesanbischof des gesamten Presbyteriums und der Laien, für die gemeinsame Entwicklung von der Kirche Christi.